

شرح و مروری بر منشآت قائم مقام فراهانی

نویسندگان:

اکرم توکلی جویباری

کبری خلیلی

سیده سمیرا موسوی نژاد

مصطفی کریمیان

بهار ۱۴۰۰

فهرست مطالب

۹	مقدمه
۱۴	تولد، تحصیلات، خانواده قائم مقام فراهانی
۱۹	ویژگی‌های شخصیتی قائم مقام
۲۰	دانش و مقام علمی قائم مقام فراهانی
۲۲	آینده‌نگری قائم مقام فراهانی
۲۴	عشق و علاقه به وطن در اندیشه قائم مقام
۲۴	تقوا و پرهیزکاری قائم مقام
۲۵	مبارزه با استعمار
۲۶	هوش و ذکاوت قائم مقام فراهانی

- ۲۷..... لیاقت و کاردانی قائم مقام فراهانی
- ۲۸..... استعداد نظامی
- ۲۸..... ذوق هنری
- ۲۹..... تلاش و کوشش خستگی ناپذیر
- ۳۰..... حسّ مسؤولیت پذیری
- ۳۱..... وضع جسمانی قائم مقام
- ۳۱..... نثر قائم مقام
- ۳۳..... آثار قائم مقام فراهانی
- ۳۳..... تاریخ تطور و ادوار نثر فارسی تا دوره قائم
- ۳۶..... نثر فارسی در قرن چهارم و نیمه اول قرن پنجم
- ۳۷..... نثر فارسی از نیمه قرن پنجم تا اوایل قرن هفتم
- ۳۹..... نثر فارسی در قرن هفتم و هشتم
- ۴۲..... نثر فارسی از آغاز قرن نهم تا اوایل قرن دهم
- ۴۵..... نثر فارسی از آغاز سده دهم تا میانه سده دوازدهم
- ۴۷..... نثر فارسی از میانه قرن دوازدهم تا اواسط قرن چهاردهم
- ۴۹..... فن انشاء در عصر قائم مقام
- ۵۰..... منشآت مهم دوره قائم مقام

- ویژگی های نثر قائم مقام ۵۲
- ویژگی سبکی قائم مقام ۵۳
- قائم مقام و نثر فارسی ۵۶
- ویژگی های لفظی نثر منشآت ۶۰
- انواع نامه در منشآت قائم مقام ۶۲
- بخش های مختلف در منشآت قائم مقام ۶۳
- تعریف منشآت ۶۵
- محیط ادبی در عصر قائم مقام ۶۵
- زمینه های ساده نویسی در سبک قائم مقام ۶۷
- ویژگی های سبکی منشآت قائم مقام ۶۸
- بررسی محتوایی منشآت قائم مقام فراهانی ۶۹
- موضوعات اخلاقی و علمی در منشآت قائم مقام فراهانی ۷۱
- موضوعات دینی در منشآت ۷۵
- ثبت وقایع (محتوای تاریخی) در منشآت ۷۵
- اشراف قائم مقام به علوم مختلف ۷۶
- ترتیب و تناسب در منشآت قائم مقام ۷۷
- رعایت اعتدال در نوشتن و دوری از تکلف گرایی در منشآت ۷۸

مقدمه

منشآت قائم مقام فراهانی از مشهورترین متون ادب فارسی و باارزش‌ترین آن‌ها در عصر نهضت ادبی (قرن ۱۳) است. این مجموعه به دو جهت ادبی و تاریخی ارزش فراوان دارد. در عهد قاجار نوعی سرزندگی فکری در اصلاح سبک ادبی به وجود آمد و عوامل عمده‌ای در تغییر این سبک مؤثر بود (امیری، ۱۳۸۹: ۵-۹). کیفیت ادبی در هر عصر، بستگی تمام به اوضاع سیاسی و اجتماعی آن عصر دارد (مدرسی و همکاران، ۱۳۹۶: ۲۸۷). اوضاع مساعد در اوایل دوره قاجار توجه مردم را تا حد زیادی به دانش و فرهنگ جلب کرده بود. از طرفی از سرگیری ایجاد رابطه با اروپا و آشنایی بیشتر با هنر و فرهنگ اروپا در این رونق و تغییر و تحول بی‌تأثیر نبود. مکاتبات اداری مشور که در این دوره رنگ و جان گرفت و نخستین بار در نامه‌نگاری‌های دولتی از چنین سبک و سیاقی بهره گرفته شد، مبتکر این نهضت کسی جز قائم مقام فراهانی نبود. که نمونه این متون مشور در منشآت وی آمده است (امیری، ۱۳۸۹: ۵-۹).